

Kamp mot autoritære regimer

Åse Gruda Skard | *Ungene våre* Gyldendal Akademisk, 2009. 235 sider

PUBLISERT 5. desember 2010

I 1948 kom Åse Gruda Skards bok *Ungene våre* ut. Den er et resultat av mange år med rådgivningsspalter i media og foredrag hun hadde holdt. Boka består derfor av en lang rekke små kapitler om alle mulige praktiske situasjoner fra livet i familien. Fra innholdslista velger jeg ut «Brystbarn eller flaskebarn», «Ungen skriker om natta», «Skal barn ha ris?» «Pene handa», «Adopterte barn», «Svarte unger og kravet om vask», «Første skoledagen – og den neste» og «Barn leiker krig». Åse hadde en klar agenda. Norge hadde nylig vært i krig og hadde opplevd et totalitært regime på nært hold. Hun hadde sett at Nazi-Tysklands barneoppdragelsesfilosofi var preget av autoritære foreldre og underkuede barn. Hun så at det var en sammenheng mellom oppdragelsesfilosofi og barnas utvikling. Hvis vi skulle unngå fremvekst av nye autoritære regimer, måtte barna bli trygge, selvstendige mennesker med respekt både for seg selv og andre.

«Ved å sette seg inn i barnas verden blir mange av deres handlinger, som ut fra et voksenperspektiv er merkelige, ganske forståelige»

Tittelen på boka illustrerer fellesskapet mellom barna og resten av samfunnet. Barna er våre. De er ikke bare barn. Et viktig budskap i boka er at vi må se barnet fra barnets synsvinkel. Vi må forstå hvordan barn tenker, hvorfor de gjør som de gjør. Det er ikke tilstrekkelig å se barna gjennom de voksnes briller. Ved å sette seg inn i barnas verden blir mange av deres handlinger, som ut fra et voksenperspektiv er merkelige, ganske forståelige. Alle kapitlene i boka bærer preg av dette. Dette betyr på ingen måte at barn skal få gjøre som de vil.

Boka er full av praktiske råd som bygger på en genuin forståelse av barnets verden. Det er fristende å sitere fra kapitlet «Den store ungen er sjalu». Utgangspunktet er at femåringen slår den to år gamle broren sin med både «hammer og stein». Moren har skjent og straffet uten at det har virket, men Åse skriver: «Forslaget om at hun kanskje heller skulle gi den største en god klem og fortelle han at hun var glad i han, ble hun ikke særlig begeistret for: 'En kan da ikke kjæle med en som har gjort noe galt!'. Nei, det høres kanskje rart ut. Men det spørres jo ikke bare om *hva* han har gjort, men også om *hvorfor* han gjorde det. Og det var vel ikke så reint bort i veggene om den store trudde at veslebroren hadde tatt fra han den kjærligheten som foreldra pleide å vise bare til *han* før den nye broren ble født, og at det var derfor han var slem mot den yngre.»

Strengt tatt er Åse Gruda Skard 60 år forut for sin tid. Det er først i de senere år at «barneperspektivet» er blitt et nødvendig perspektiv i både forskning og klinikk. Språket i boka er samnorsk. Åse og ektemannen Sigmund Skard var begge språkpolitisk aktive og koblet språkførsel og samfunnspolitiske standpunkter sammen. De mente at et radikalt bokmål, som samnorsk kan kalles, bidro til likhet og utjevning av klasseforskjeller. Den store kontrasten mellom et konservativt bokmål og landsens dialekter bidro til å opprettholde klasseforskjellene i samfunnet. At Gyldendal Akademisk har beholdt den opprinnelige språkdrakten, gir boka et autentisk preg, og vi som var så heldige å kjenne Åse fra studietida, hører stemmen hennes når vi leser.

Boka er et barn av sin tid. Mange av eksemplene virker merkelige i dagens samfunn. Skard tar, med vilje, utgangspunkt i at de fleste etterkrigsfamilier var fattige. Et avsnitt fra kapitlet «Sjuke barn» viser dette godt. «Men en kan ikke være om ungen støtt, det gjelder å finne på noe som en unge kan gjøre i senga aleine også. En butt saks er utmerket: med den kan en klippe ut bilder i avisa og klippe menn som far har tegnet opp før han for av garde på arbeid. Stoppenål og kulørt garn kan en bruke til å sy både på papir og tøyrester med. Gamle sneller kan en farge med rødblyant og tre opp på hyssing.»

En av grunnene til at Åses formidlingsarbeid, både i aviser, bøker og i etermediene, faktisk forandret synet på barn og barneoppdragelse, var nok den nærheten til dagliglivet hun greide å bruke i sine eksempler. For Åse Gruda Skard er uten tvil den psykolog som har påvirket holdninger overfor barn mest. Boka bør leses av alle som interesserer seg for barn. Den formidler holdninger og teorier om barns liv og atferd som var intuitive for henne, men som i dag er bekreftet gjennom forskning og erfaring. I tillegg gir den leseren et historisk perspektiv som det er nyttig å ha med seg.

Anmeldt av Willy-Tore Mørch, professor i barn og unges psykiske helse, RBUP Nord

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 47, nummer 12, 2010, side